

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIES VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBOS VILNIAUS RINKTINĖS VILNIAUS ORO UOSTO IR KAUNO ORO UOSTO UŽKARDOSE, VARĖNOS RINKTINĖS TRIBONIŲ UŽKARDOJE, VARĖNOS RINKTINĖS TRIBONIŲ UŽKARDOS STASYLŲ PASIENIO KONTROLĖS PUNKTE IR ŠALČININKŲ PASIENIO KONTROLĖS PUNKTE, LAZDIJŲ RINKTINĖS KAPČIAMIESČIO UŽKARDOJE

2015-05-12 Nr. 2015/1-33

Vilnius

I. NACIONALINĖ KANKINIMŲ PREVENCIJA IR BENDRA INFORMACIJA APIE ATLIKTĄ PATIKRINIMĄ

1. Lietuvos Respublikos Seimui 2013 m. gruodžio 3 d. įstatymu Nr. XII-630 ratifikavus Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą (toliau vadinama – Fakultatyvus protokolas) ir priėmus Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama – LR SKĮ) pakeitimus, pagal kuriuos Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriams buvo pavesta vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose nuolat jose lankantis (2014 m. sausio 1 d. įsigaliojusios LR SKĮ 3 ir 19¹ straipsnių nuostatos), Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga (toliau vadinama – Įstaiga) tapo nacionaline kankinimų prevencijos institucija.

Vykdydami nacionalinę kankinimų prevenciją, Seimo kontrolieriai naudojami plačiais įgaliojimais: jie turi teisę pasirinkti, kokias laisvės apribojimo vietas aplankyti ir kokius asmenis apklausti, patekti į visas laisvės apribojimo vietas ir jose esančias patalpas, susipažinti su jų įrengimu ir infrastruktūra. Be to, Seimo kontrolieriai turi teisę kalbėtis be liudininukų su asmenimis, kurių laisvė apribota, taip pat apklausti bet kokius kitus asmenis, kurie galėtų suteikti reikiamos informacijos, laisvės apribojimo vietų patikrinimus atlikti kartu su pasirinktais ekspertais.

2. Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas Augustinas Normantas, vykdydamas nacionalinę kankinimų prevenciją, pavedė patarėjams Jurui Taminskui, Kristinai Brazevič ir vyriausiosioms specialistėms Deimantei Karužienei ir Eglei Mekaitei atlikti patikrinimus dėl žmogaus teisių padėties Valstybės sienos apsaugos tarnybos Vilniaus rinktinės Vilniaus oro uosto ir Kauno oro uosto užkardose (2015 m. kovo 19 d. ir 2015 m. kovo 24 d.), Varėnos rinktinės Tribonių užkardoje (toliau vadinama – Tribonių užkarda), Varėnos rinktinės Tribonių užkardos Stasylių pasienio kontrolės punkte (toliau vadinama – Stasylių PKP) ir Šalčininkų pasienio kontrolės punkte (toliau vadinama – Šalčininkų PKP) (2015 m. balandžio 9 d.) bei Lazdijų rinktinės Kapčiamiesčio užkardoje (toliau vadinama – Kapčiamiesčio užkarda) (2015 m. balandžio 10 d.) (toliau bendrai vadinama – Užkardos ir PKP).

3. Atliekant patikrinimus buvo bendrauta su Užkardų ir PKP pareigūnais, apžiūrėtos laikino sulaikymo, prieglobsčio prašytojų ir kitos patalpos, patikrinti įvairūs registracijos žurnalai (pristatytų į užkardą asmenų apskaitos, budėjimo pasienio kontrolės poste priėmimo ir perdavimo,

asmenų prašymų nagrinėjimo ir aptarnavimo, taip pat pageidavimų, pasiūlymų ir pastabų ir kt.) bei dokumentai.

II. AKTUALŪS TEISĖS AKTAI IR STANDARTAI

4. Pagrindiniai teisės aktai, taikytini atliekant patikrinimus Užkardose:

4.1. Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas;

4.2. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija;

4.3. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija (toliau vadinama – Neįgaliųjų teisių konvencija);

4.4. Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (toliau vadinama – Direktyva);

4.5. Europos kalinimo taisyklės (Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija šalims narėms Nr. R (2006) 2, 2006 m. sausio 11 d. priimta 952-ame Ministrų Komiteto ministrų pavaduotojų posėdyje);

4.6. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. V-450 „Dėl sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijos teikiant pirmąją medicinos pagalbą, pirmosios medicinos pagalbos vaistinėlių ir pirmosios pagalbos rinkinių“ (toliau vadinama ir – Įsakymas dėl pirmosios medicinos pagalbos);

4.7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. V-974 „Privalomojo profilaktinio aplinkos kenksmingumo pašalinimo (dezinfekcijos, dezinfekcijos, deratizacijos) tvarkos aprašas“ (toliau vadinama – Aprašas);

4.8. Pasienio kontrolės punktų statinio paskirties bendrųjų reikalavimų taisyklės, patvirtintos Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2009 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. 4-1 (toliau vadinama – Reikalavimai statiniams);

4.9. Reikalavimai naujai įrengiamoms laikino sulaikymo patalpoms, patvirtinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2013 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. 4-373 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos laikino sulaikymo patalpų įrengimo ir jų naudojimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Reikalavimai naujiems statiniams).

5. Pažymėtina, kad vertinant elgesį su asmenimis, kuriems apribota laisvė, ir tokių asmenų laikymo sąlygas, svarbu vadovautis ne tik nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais, bet ir Lietuvos bei tarptautinių teismų praktika ir kompetentingų plačius įgaliojimus turinčių tarptautinių institucijų rekomendacijomis.

Europos regiono valstybėse kankinimų prevenciją jau 25 metus vykdomas Europos Komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau vadinama – CPT) įdiegė ir taiko elgesio su asmenimis, iš kurių atimta laisvė, standartus ([CPT/Inf/E (2002) 1-Rev. 2015]¹). CPT, laisvės apribojimo (atėmimo) vietose atlikęs patikrinimus dėl elgesio su juose laikomais asmenimis, konkrečioms valstybėms pateikia savo rekomendacijas, kaip užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui. CPT ataskaitose įtvirtinti visuotinai pripažinti ir taikomi žmogaus teisių apsaugos standartai, kuriuos valstybės taip pat pripažįsta ir gera valia vykdo, atsižvelgia į juos ir jų laikosi.

¹ Prieiga internete (anglų kalba): <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf> (žiūrėta 2015 m. balandžio 16 d.).

III. TIKRINAMOS SRITYS IR NUSTATYTOS APLINKYBĖS

6. Patikrinimai atlikti vertinant žmogaus teisių apsaugos ir kankinimų prevencijos aspektu svarbiausius klausimus, atsižvelgiant į šios ataskaitos II skyriuje nurodytus teisės aktus ir CPT standartus.

Atliekant patikrinimus faktinės aplinkybės, susijusios su asmenų laikymo sąlygomis ir žmogaus teisių padėtimi, buvo patikrintos ir įvertintos pagal šias sritis: 1) duomenys apie užkardos patalpas; 2) sulaikytieji; 3) saugumo priemonės ir savižudybių prevencija; 4) elgesys su sulaikytisiais; 5) asmenų laikymo ir higienos sąlygos; 6) sveikatos priežiūra; 7) kitos sulaikytų asmenų teisės; 8) kitų institucijų atlikti patikrinimai.

7. Pažymėtina, kad apsilankius šioje ataskaitoje nurodytose Užkardose bei PKP ir atlikus patikrinimus buvo nustatyti keli toliau ataskaitoje aptariamai trūkumai, dėl kurių galimai yra pažeidžiamos žmogaus teisės.

8. Patikrinimų metu nustatyti trūkumai

8.1. Dėl pristatytų asmenų registravimo

8.1.1. Patikrinimų metu nustatyta, kad į Užkardas ir PKP pristatyti asmenys registruojami Pristatytų į užkardą asmenų apskaitos registre ar knygoje arba Budėjimo PKP priėmimo ir perdavimo knygoje. Šiuose registruose, be kita ko, nurodoma pristatymo data, laikas ir pagrindas, kokių priemonių imtasi asmens atžvilgiu, taip pat išleidimo data ir laikas. Pažymėtina, kad šiuose registruose ne visuomet fiksuojama, ar į Užkardą ar PKP pristatytas asmuo buvo uždarytas į laikino sulaikymo patalpą ir kiek joje laikytas. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad dviejose užkardose (Vilniaus ir Kauno oro uostų užkardose) nustatyta atvejų, kai nebuvo nurodyta asmens pristatymo arba išleidimo data ir (arba) laikas.

8.1.2. Pažymėtina, kad netinkamo elgesio su laikomais asmenimis prevencijos požiūriu labai svarbu tinkamai ir išsamiai registruoti duomenis apie asmenis, kurių laisvė apribojama. CPT standartuose pabrėžiama, kad laikomų asmenų svarbiausios apsaugos priemonės būtų geriau užtikrinamos (ir, tikriausiai, pareigūnams būtų lengviau dirbti), jeigu visi su kiekvieno asmens laisvės apribojimu susiję aspektai ir jo atžvilgiu atliekami veiksmai (kada, kokiais pagrindais apribota laisvė, kada išaiškintos teisės, advokato lankymasis, kada apklaustas, paleistas ir pan.) būtų registruojami viename išsamiaame registre (Antrosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (92)3] 40 punktas). Todėl manytina, kad, siekiant užkirsti kelią bet kokiam galimam netinkamam elgesiui su asmenimis, kurių laisvė apribota, vertėtų kuo išsamiau ir tiksliau pildyti atitinkamus registrus, nurodyti juose visas reikšmingas aplinkybes.

8.2. Dėl patalpų pritaikymo asmenims su negalia

8.2.1. Visose aplankytose Užkardose ir PKP patalpos, kuriose asmenims apribojama laisvė, nėra pritaikytos asmenims su negalia (įskaitant jose įrengtus sanitarinius mazgus). Taip pat pažymėtina, kad (išskyrus Vilniaus ir Kauno oro uostų užkardas) nesudarytos sąlygos į Užkardas ir PKP be papildomų trukdžių patekti asmenims su negalia (prie įėjimų neįrengtos nuovažos).

8.2.2. Pagal Neįgalųjų teisių konvencijos 9 straipsnio 1 dalį valstybės turi imtis atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, kitų visuomenei prieinamų objektų prieinamumą. Šio straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad tokios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos pastatams ir kitokiems vidaus ir lauko objektams.

Be to, Neįgalųjų teisių konvencijos 15 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad niekas negali būti kankinamas ar su niekuo negali būti žiauriai, nežmoniška ar žeminančiai elgiamasi ar

taip baudžiama (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsniui analogiška nuostata). Šio straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, kad valstybės, šios Konvencijos Šalys, privalo imtis visų veiksmingų įstatymų leidybos, administracinių, teisminių ar kitų priemonių, kad lygiai su kitais asmenimis užkirstų kelią neįgaliųjų kankinimams ar žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui su jais ar jų tokiam baudimui.

8.2.3. Manytina, kad, laikant asmenis su negalia jų poreikiams nepritaikytose patalpose, tokie asmenys gali patirti didelių nepatogumų, kurie galėtų prilygti pagal tarptautinę teisę draudžiamam žeminančiam elgesiui.

8.3. Dėl dirbtinio ir natūralaus apšvietimo užtikrinimo

8.3.1. Tikrinant kai kurias Užkardas ir PKP kilo abejonių dėl tinkamo dirbtinio ir natūralaus apšvietimo užtikrinimo.

Lankantis Kapčiamiesčio užkardoje esančioje laikino sulaikymo patalpoje pastebėta, kad iš patalpoje įrengtų 4 šviestuvų veikė tik 2 šviestuvai; manytina, kad dėl to dirbtinis apšvietimas galimai buvo nepakankamas. Lankydamiesi Vilniaus oro uosto užkardoje įrengtose laikino sulaikymo patalpose Įstaigos darbuotojai taip pat suabejojo dirbtinio apšvietimo pakankamumu, nes vizualiai apšvietimas neatrodė tinkamas, pvz., skaityti. Tribonių užkardoje, apžiūrėjus prieglobsčio prašytojų patalpoje įrengtus langus (dydį, kiekį ir išdėstymą) kilo abejonių dėl galimai nepakankamo natūralaus apšvietimo. Nors ši patalpa gana didelė (16,95 m²), joje įrengti tik du nedideli langai.

8.3.2. Pagal Reikalavimų statiniams (šios ataskaitos 4.8 punktas) 38.2 papunktį, laikino sulaikymo patalpose dirbtinis apšvietimas turi būti ne mažesnis kaip 100 liuksų (lx). Pažymėtina, kad nėra nacionalinių teisės aktų, kuriuose būtų nustatyti reikalavimai Užkardose ir PKP įrengiamoms prieglobsčio prašytojų patalpoms. Pareigūnų teigimu, įrengiant tokias patalpas vadovaujamosi tarptautiniais teisės aktais.

8.3.3. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad naujai įrengiamoms laikino sulaikymo patalpoms numatyti dar griežtesni apšvietimo reikalavimai: pagal Reikalavimų naujiems statiniams (ataskaitos 4.9 punktas) 5 punktą, šiose patalpose langai turi būti skaidraus stiklo, natūralaus apšvietimo koeficientas turi būti 0,5 proc.; dirbtinė apšvietimas turi būti ne mažesnė kaip 200 lx, o dirbtinė naktinė apšvietimas – ne mažesnė kaip 10 lx ir ne didesnė kaip 20 lx.

Primintina, kad, pagal Europos kalinimo taisyklių 18.2 punkto a papunktį, vietose, kuriose gyvena kalinami asmenys, langai turi būti tokio dydžio, kad jose laikomi asmenys galėtų skaityti ir dirbti normaliomis sąlygomis, esant natūraliam apšvietimui. Be to, CPT ne kartą yra pažymėjęs, kad patalpose, kur laikomi asmenys, kurių judėjimo laisvė yra suvaržyta, turėtų būti įrengtas pakankamas apšvietimas, t. y., apšvietimas turėtų būtų tinkamas skaityti, pageidautina, kad kameros būtų apšviestos natūraliai (Antrosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (92) 3] 42 punktas).

8.4. Dėl sveikatos priežiūros

8.4.1. Patikrinus Užkardas ir PKP nustatyta, kad nė viename jų neįrengti medicinos punktai. Kalbintų pareigūnų teigimu, prireikus būtų kviečiama greitoji medicinos pagalba, be to, visi Užkardose ir PKP dirbantys pareigūnai yra išklause mokymo kursą apie pirmosios medicinos pagalbos teikimą.

8.4.2. Daugelyje Užkardų ir PKP buvo rastos vaistinėlės (pirmosios pagalbos rinkiniai), kuriose esančių medicininių pagalbų priemonių galiojimo laikas buvo pasibaigęs (pavyzdžiui, Kapčiamiesčio užkardoje, Šalčininkų PKP). Stasylių PKP pirmosios pagalbos rinkinio apskritai nebuvo. Kai kurių Užkardų vaistinėlėse buvo rasta ne tik medicinos pagalbų priemonių, bet ir vaistinių preparatų (Tribonių užkardoje buvo amoniako tirpalo, Šalčininkų PKP rastose abiejose vaistinėlėse buvo negaliojančių vaistinių preparatų).

8.4.3. CPT pabrėžia, kad visose užsieniečių laisvės apribojimo vietose būtina užtikrinti sveikatos priežiūrą (Septintosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (97)10] 26, 31 punktai). Be to, Įsakymu dėl pirmosios medicinos pagalbos (ataskaitos 4.6 punktas) patvirtinto Įmonės pirmosios pagalbos rinkinio aprašymo 1 punkte nustatyta, kad įstaigoje ar institucijoje, kurioje nėra darbo medicinos punkto ar sveikatos tarnybos, turi būti pirmosios pagalbos rinkinys, ir 2 punkte išvardyta, kokios priemonės turėtų būti tokiame rinkinyje: atitinkami tvarsčiai, pleistrai, žirkklės, pirštinės ir t. t. Taip pat aprašyme nurodyta, kad pirmosios pagalbos rinkinys turi būti paženklintas teisės aktų nustatyta tvarka, gerai matomoje vietoje, lengvai pasiekiamas; įstaigos vadovas turi paskirti už rinkinio priežiūrą ir jo papildymą atsakingą asmenį; rinkinys turi būti nuolat atnaujinamas ir papildomas, jame gali būti tik Lietuvos Respublikoje aprobuotų medicinos pagalbos priemonių; pasibaigusio tinkamumo vartoti laiko ir netinkamos kokybės medicinos pagalbos priemonės laikyti rinkinyje draudžiama (aprašymo 6–10 punktai).

8.4.4. Atsižvelgiant į tai, kad visose tikrintose Užkardose ir PKP dirbantys pareigūnai yra mokęsi teikti pirmąją medicinos pagalbą, preziumuotina, kad, iškilus būtinybei nedelsiant užtikrinti medicininę pagalbą (pavyzdžiui, nenumatytu atveju, kai laikomas asmuo save žaloja ar pan.), pirmoji medicinos pagalba būtų suteikta, tačiau, manytina, tokiu atveju svarbūs būtų ne tik pareigūnų įgūdžiai, bet ir reikalingų priemonių išteklių. Teisę į tinkamą sveikatos priežiūrą vertinant plačiąja prasme, svarbu užtikrinti, kad Užkardose ir PKP būtų pakankamai tinkamų priemonių pirmajai medicinos pagalbai suteikti.

8.5. Dėl švaros užtikrinimo patalpose ir dezinfekcijos, dezinfekcijos bei deratizacijos atlikimo

8.5.1. Patikrinus Užkardas ir PKP, dalyje jų laikino sulaikymo ir prieglobsčio prašytojų patalpos buvo nešvarios (Tribonių užkardoje, Šalčininkų PKP). Be to, nustatyta, kad kai kuriose Užkardose ir PKP patalpos valomos tik du kartus per savaitę (Šalčininkų ir Stasylių PKP). Todėl kilo abejonų, ar užtikrinama derama švara.

8.5.2. Be to, daugumoje tikrintų Užkardų ir PKP neatliekama patalpų dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija (Vilniaus, Kauno oro uostų ir Tribonių užkardose bei Stasylių PKP) – pareigūnai nurodė, kad tokio poreikio nebuvo. Kapčiamiesčio užkardoje, pareigūnų teigimu, patalpų dezinfekciją specialiomis priemonėmis atlieka valytoja, taip pat, prireikus, užkardos aptarnavimo grupė įsigyja priemonių graužikams arba kitiems kenkėjams naikinti.

8.6.3. CPT atkreipia dėmesį, jog laikant asmenis, įskaitant užsieniečius, yra svarbu, kad jų laikymo patalpos būtų švarios (Septintosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (97)10] 29 punktas ir Dvyliktosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (2002) 15] 47 punktas). Manytina, kad siekiant užtikrinti tinkamą švaros palaikymą, vertėtų visas patalpas valyti kasdien.

Atkreiptinas dėmesys, kad Aprašo (ataskaitos 4.7 punktas) pirmame priede pateiktas Objektų, kuriuose turi būti organizuojamas ir atliekamas nuolatinis graužikų ir nariuotakojų stebėjimas bei naikinimas, sąrašas, į kurį, be kita ko, įtrauktos policijos areštinės ir sulaikymo patalpos bei užsieniečių registravimo centrai. Nors pirmiau nurodytame sąraše nėra įtvirtinto reikalavimo nuolat organizuoti ir atlikti graužikų ir nariuotakojų stebėjimą bei naikinimą Užkardose ir PKP, tačiau, įvertinus tai, kad Užkardų ir PKP patalpos intensyviai naudojamos, o kai kurioms net keliami tokie patys kaip areštinėms įrengimo ir eksploatavimo, reikalavimai (ataskaitos 4.8 punkte nurodyto Reikalavimų statiniams VII dalies 47 punktas), manytina, kad būtų tikslinga į Aprašo pirmame priede išdėstytą sąrašą įtraukti ir Užkardas bei PKP, kad jų patalpose būtų reguliariai atliekama dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija.

8.6. Dėl prieglobsčio prašytojų laikymo sąlygų

8.6.1. Kaip nurodyta pirmiau (ataskaitos 8.3 ir 8.5 punktai), atlikus patikrinimus nustatyti tam tikri prieglobsčio prašytojų laikymo sąlygų trūkumai: švaros trūkumas (Tribonių užkardoje ir Šalčininkų PKP), galimai nepakankamas natūralus apšvietimas (Tribonių užkardoje).

Taip pat pažymėtina, kad vienoje iš aplankytų užkardų (Tribonių užkardoje) prieglobsčio prašytojams skirtoje patalpoje įrengtos pareigūnų spintelės, kuriose jie laiko savo asmeninius daiktus, drabužius. Kai kur nebuvo prieglobsčio prašytojams skirto papildomo minkštojo inventoriaus ir lovos skalbinių (Kauno oro uosto užkardoje).

8.6.2. Ir Direktyvoje (ataskaitos 4.4 punktas), ir CPT standartuose reikalaujama užtikrinti, kad prieglobsčio prašytojai būtų apgyvendinami tinkamomis materialinėmis sąlygomis, jiems būtų teikiama fizinės ir psichikos sveikatos priežiūra (Direktyvos 10, 17 ir 18 straipsniai; CPT Šeštosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (97) 10] 30–31 punktai). Atvykimo į valstybę vietose jiems turi būti suteikiamos tinkamos vietos miegoti, leidžiama naudotis tinkamai įrengtomis sanitarinėmis patalpomis bei kasdien išeiti į lauką, ir tokiose vietose jie turi būti laikomi kuo trumpiau, o ilgesniam laikui perkelti į tam tikslui pritaikytą centrą (CPT Septintosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (97) 10] 26–27, 29 punktai).

8.6.3. Atkreiptinas dėmesys į gerosios patirties pavyzdį Valstybės sienos apsaugos tarnybos Ignalinos rinktinėje: šioje rinktinėje nuspręsta prieglobsčio prašytojus laikyti tik vienoje – Švenčionių – užkardoje, kurioje dalis patalpų yra skirtos tik prieglobsčio prašytojams. Be to, šioje užkardoje dirba specialiųjų žinių ir įgūdžių prieglobsčio teikimo srityje turintys pareigūnai.

8.7. Dėl asmenų stebėjimo priemonių techninių trūkumų

8.7.1. Pažymėtina, kad visose Užkardose ir PKP buvo tinkamai užtikrintas sulaikytų asmenų stebėjimas (vaizdo kameromis, pro duryse įrengtas akutes arba reguliariai stebinti pareigūnams), tačiau nustatyti keli techniniai trūkumai: lankantis Tribonių užkardoje neveikė laikino sulaikymo patalpoje įrengta vaizdo stebėjimo kamera, taip pat nustatyta, kad pro patalpos durų stebėjimo akutę matoma ne visa patalpa, o apsilankius Stasylių PKP nustatyta, kad vienoje iš laikino sulaikymo kamerų netinkamai nukreipta vaizdo kamera (buvo matoma tik dalis patalpos).

8.7.2. CPT yra pabrėžęs, kad svarbu tinkamai stebėti visas patalpas, kuriose laikomi sulaikyti asmenys, ir imtis atitinkamų priemonių užtikrinti, kad sulaikyti asmenys bet kuriuo metu galėtų susisiekti su pareigūnais (Dvyliktosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (2002) 15] 48 punktas). Nuolatinis asmenų, kurių laisvė apribota, stebėjimas neabejotinai padeda užtikrinti jų saugumą, galimybę laiku ir tinkamai tenkinti būtinuosius poreikius (atsigerti vandens arba pasinaudoti higienos patalpa) ir, be kita ko, laiku užkirsti kelią, pvz., asmenų žalojimuisi.

IV. IŠVADOS

9. Atsižvelgiant į ataskaitos II ir III dalis, pažymėtina, kad:

9.1. nustatyta trūkumų, susijusių su į Užkardas ir PKP pristatomų asmenų registravimu: ne visuomet fiksuojama, ar į užkardą pristatytas asmuo buvo uždarytas į laikino sulaikymo patalpą ir kiek laiko joje laikytas; nustatyta atvejų, kai nebuvo nurodyta asmens pristatymo ar išleidimo data ir (arba) laikas;

9.2. visose aplankytose Užkardose ir PKP patalpos, kuriose asmenims apribojama laisvė, nėra pritaikytos asmenims su negalia (įskaitant jose įrengtus sanitarinius mazgus), nesudarytos sąlygos į Užkardas (išskyrus Vilniaus ir Kauno oro uostų užkardas) ir PKP be papildomų trukdžių patekti asmenims su negalia (prie įėjimų neįrengtos nuovažos);

9.3. ne visose prieglobsčio prašytojų ir laikino sulaikymo patalpose buvo užtikrintas pakankamas dirbtinis ir natūralus apšvietimas;

9.4. daugelyje Užkardų ir PKP vaistinėse (pirmosios pagalbos rinkiniuose) esančių medicininės pagalbos priemonių galiojimo laikas buvo pasibaigęs, viename PKP pirmosios pagalbos rinkinio apskrityje nebuvo, kai kurių Užkardų vaistinėse buvo ne tik medicinos pagalbos priemonių, bet ir vaistinių preparatų;

9.5. ne visose prieglobsčio prašytojų ir laikino sulaikymo patalpose buvo užtikrinta švara ir atliekama dezinfekcija, dezinfekcija bei deratizacija;

9.6. nustatyta laikino sulaikymo patalpose įrengtų asmenų stebėjimo priemonių techninių trūkumų;

9.7. ne visose Užkardose ir PKP prieglobsčio prašytojams skirtos patalpos tinkamai įrengtos ir aprūpintos reikiamu inventoriumi.

V. REKOMENDACIJOS

10. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į atlikus patikrinimus, nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punktu ir 6 dalimi, rekomenduoja Valstybės sienos apsaugos tarnybos vadui pulkininkui Renatui Poželai imtis priemonių užtikrinti, kad:

10.1. patikrinimų metu nustatyti trūkumai, susiję su į Užkardas ir PKP pristatomų asmenų registravimu, būtų pašalinti: visuomet būtų nurodoma asmens pristatymo ir išleidimo data bei laikas, fiksuojama, ar į užkardą pristatytas asmuo buvo uždarytas į laikino sulaikymo patalpą ir kiek laiko joje buvo laikytas;

10.2. atsižvelgiant į šios ataskaitos 8.6.3 punkte pateiktą gerosios patirties pavyzdį, būtų apsvaistyta galimybė Varėnos rinktinės teritorijoje įrengti prieglobsčio prašytojams pritaikytas ir reikiamu inventoriumi aprūpintas patalpas vienoje konkrečioje vietoje ir taip užtikrinti tinkamas prieglobsčio prašytojų laikymo sąlygas;

10.3. būtų apsvaistyta įėjimų ir patalpų pritaikymo asmenims su negalia problema:

10.3.1. išnagrinėti galimybę prie visų Užkardų ir PKP įėjimų įrengti nuovažas, kad asmenys su negalia galėtų patekti be papildomų sunkumų,

10.3.2. išnagrinėti galimybę visose Užkardose ir PKP įrengti bent po vieną asmenims su negalia pritaikytą higienos patalpą;

10.3.3. bei išnagrinėti galimybę bent dalį patalpų, skirtų asmenų laisvei suvaržyti, pritaikyti asmenų su negalia poreikiams arba užtikrinti, kad asmenys su negalia nebūtų laikomi jiems nepritaikytose patalpose;

10.4. visose laikino sulaikymo patalpose būtų įrengtas teisės aktų reikalavimus atitinkantis dirbtinis apšvietimas ir būtų apsvaistytas Tribonių užkardoje esančios prieglobsčio prašytojų patalpos natūralaus apšvietimo pakankamumo klausimas;

10.5. visose Užkardose ir PKP būtų pirmosios pagalbos rinkiniai su atitinkamame teisės akte (žr. ataskaitos 4.6 punktą) nurodytomis priemonėmis ir šie rinkiniai būtų tinkamai laikomi bei reguliariai peržiūrimi, kaip nustatyta nurodytame teisės akte;

10.6. visose prieglobsčio prašytojų ir laikino sulaikymo patalpose būtų nuolat užtikrinama švara ir būtų apsvaistyta galimybė teisiškai sureglamentuoti reguliaraus dezinfekcijos, dezinfekcijos bei deratizacijos atlikimo patalpose klausimą;

10.7. būtų pašalinti patikrinimų metu nustatyti techniniai asmenų stebėjimo priemonių trūkumai (ataskaitos 8.7.1 punktas).

Apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus pranešti iki 2015 m. liepos 31 d.